

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA**

Lietuvos Respublikos Seimo
Žmogaus teisių komitetui
El. p. zmteiskt@lrs.lt

2021-12-01 Nr. (1.18-2021-366)2-865
Į 2021-11-19 Nr. S-2021-5370

Lietuvos Respublikos Seimo
Posėdžių sekretoriatui
El. p. possek@lrs.lt

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ Nr. XIVP-1056 IR Nr. XIVP-1057

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, susipažinusi su Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr.XI-1425 pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIVP-1056 ir jį lydinčiuoju Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo projektu Nr. XIVP-1057, pagal priskirtą kompetenciją teikia pastabas ir pasiūlymus jų tobulinimui.

I. Dėl Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr.XI-1425 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1056 (toliau – Projektas)

1. Siūlytina svarstyti tikslingumą patikslinti Projekto 1 straipsnio 2 dalies formuluotę, prieš žodžių junginį „prevencijos priemonių įgyvendinimą“ įrašant žodžius „apsaugos ir“, išbraukiant po žodžių junginio „smurto artimoje aplinkoje pavojų keliančio asmens“ einantį žodį „teises“, vietoj žodžio „atsakomybė“ įrašant žodžių junginį „teises ir pareigas“.

2. Siūlytina tikslinti Projekto 2 straipsnio 1 dalies normą, išbraukiant žodį „prevencinė“ ir tokiu būdu užtikrinant Projekto nuostatų tikslumą ir aiškumą, kadangi Projekte numatytos prevencinių programų ir jų priemonių vykdymas.

3. Siekiant Projekto 2 straipsnio 2, 4, 5 dalyse dėstomų normų tarpusavio dermės ir vienodos įstatymo taikymo praktikos ateityje, svarstyтина, ar Projekto 2 straipsnio 2 dalies norma neturėtų būti tikslinama, įrašant žodžių junginį „giminystės ryšiais“. Siūlymas motyvuojamas tuo, kad praktikoje gali būti situacijų, kai kartu gyvena tėvai ir jų suaugę vaikai, tačiau neveda bendro ūkio. Taip pat iš pateikto artimos aplinkos apibrėžimo nėra aišku, ar tėvų smurtas prieš nepilnamečius vaikus patenka į šio įstatymo reguliavimo sritį (ar yra priskiriamas smurtui artimoje aplinkoje), nes pagal 2 straipsnio 5 dalį vaikas laikomas patyrusiu smurtą artimoje erdvėje tik tuo atveju, kai jis tampa smurto artimoje aplinkoje liudininku ir (ar) gyvena smurtinėje aplinkoje.

4. Siūlytina papildyti Projekto 2 straipsnį nuostatomis, apibrėžiančiomis smurtautojo, dėl smurto artimoje aplinkoje mirusio asmens šeimos nario ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos sąvokomis.

5. Tikslinti Projekto 3 straipsnio 2 punkto formuluotę, įvertinant kaip įgyvendinant dalyvavimo principą prevencijoje ir paslaugų teikimo procese koreliuos tarpusavyje konkretaus smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens ar smurtą patyrusio asmens atstovai ir nevyriausybines organizacijas, ginančios smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens ar smurtą patyrusio asmens teises ir interesus (kurie iš esmės taip pat yra (bus) laikomi atstovais). Taip pat kyla klausimas, ar tik 2 punkte nurodyti subjektai dalyvaus prevencinių priemonių įgyvendinimo ir paslaugų teikimo procese net ir tais atvejais, kai smurtą artimoje aplinkoje patyrusiu asmeniu bus vaikas. Diskutuotina, ar nereikėtų papildyti šio punkto normos nustatant, kad nevyriausybines organizacijas, ginančios smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens ar smurtą patyrusio asmens teises ir interesus dalyvauja asmens sutikimu.

6. Tikslinti iš esmės Projekto 3 straipsnio 3 punkto formuluotę, kadangi asmens patiriančio smurto artimoje aplinkoje pavojų ar patyrusio smurtą, teisė palaikyti ryšį su nepilnamečiais vaikais ar galimybės vykdyti teises ir pareigas nepilnamečių vaikų atžvilgiu (tėvų valdžia) nėra ir negali būti ribojamos dėl aplinkybių, susijusių su patirtu smurtu artimoje aplinkoje ar pavojumi jį patirti. Priešingai, apribojimai palaikyti ryšį su nepilnamečiais vaikais įstatymų nustatytais atvejais gali būti taikomi smurtautojui.

7. Siūlytina įvertinti tikslingumą tikslinti Projekto 3 straipsnio 8 punktą dalyje dėl asmens duomenų priskyrimo konfidencialios informacijos kategorijai, įvertinant teisinį reglamentavimą, susijusį su asmens duomenų apsauga. Kadangi Projekte nėra pateikta prevencijos apibrėžtis (sąvoka), todėl nėra aišku kokia prevencinė veikla turima omenyje – smurto (pakartotinio) prevencija individualiu atveju, ar vykdomos bendros smurto artimoje aplinkoje prevencijos priemonės, todėl abejotina, kad asmens duomenys turėtų būti naudojami vykdant smurto artimoje aplinkoje prevenciją. Aptariamo punkto nuostatos turėtų būti tikslinamos ir aukščiau išdėstytu aspektu.

8. Tikslinti Projekto 4 straipsnio 12 dalies 6 punktą dalyje dėl savivaldybės vykdomosios institucijos kompetencijų rengti programas (mokymus) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos įgaliotų teritorinių skyrių darbuotojams. Pastaba (siūlymas) teikiama įvertinant Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos pavaldumą (pavaldi Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai).

9. Tikslinti Projekto 6 straipsnio 1 dalies formuluotę dalyje dėl Smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje tarybos, kaip visuomeninės patariamiosios institucijos įgaliojimų teikti pasiūlymus [...] nacionaliniu lygiu savivaldybių administracijoms.

10. Tikslinti Projekto 8 straipsnio 1 dalies formuluotę, suderinant ją su Projekto 2 straipsnio 1, 6 ir 7 dalimis, kuriose nustatyta, kad asmuo, patiriantis smurto artimoje aplinkoje pavojų bei asmuo, keliantis smurto artimoje aplinkoje pavojų atitinkamai laikomas tada, kai yra pagrįstų įtarimų, kad gali būti panaudotas smurtas prieš asmenį, arba yra pagrįstų įtarimų, kad asmuo gali panaudoti smurtą artimoje aplinkoje. Tuo tarpu 8 straipsnio 1 dalyje yra praplečiami apsaugos nuo smurto orderio skyrimo pagrindai.

11. Tikslinti Projekto 8 straipsnio 3 dalies 3 punkto formuluotę, suderinant ją tarpusavyje su Projekto 2 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kadangi 8 straipsnio 3 dalies 3 punktas išplečia 2 straipsnio 1 dalies nuostatas dalyje dėl įpareigojimų smurto artimoje aplinkoje pavojų keliančiam asmeniui nesiartinti apsaugos nuo smurto orderyje nurodytu atstumu ne tik prie smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens (2 straipsnio 1 dalis), bet ir *prie kartu gyvenančių suaugusių asmenų ir (ar) vaikų, gyvenančių aplinkoje, kurioje buvo sukeltas smurto artimoje aplinkoje pavojus* (galimybė nustatyti tokius apribojimus 2 straipsnio 1 dalyje nenustatyta). Pažymėtina, kad vaikai, gyvenantys aplinkoje, kurioje buvo sukeltas smurto artimoje aplinkoje pavojus, pagal Projekto 2 straipsnio 5 ir 7

dalys nelaikomi nei smurtą artimoje aplinkoje patyrusiu asmeniu, nei asmeniu, patiriančiu smurto artimoje aplinkoje pavojų. Taip pat svarstyti ne tik nurodytų normų tarpusavio dermė, bet ir numatytos priemonės proporcingumas bei suderinamumas su Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo bei Civilinio kodekso normomis, reglamentuojančiomis vaiko teisę bendrauti su tėvais (vienu iš jų), jei tai neprieštarauja vaiko interesams, taip pat tėvų valdžios įgyvendinimo aspektus.

12. Projekto 8 straipsnio 4 dalis reglamentuoja policijos pareigūno pareigą perduoti nurodytiems subjektams nurodytą informaciją. Todėl svarstyti, ar nebūtų tikslinga 8 straipsnio 4 dalies 4 punkte nurodytas kompleksinės pagalbos centro funkcijas dėstyti kitoje šio straipsnio dalyje (papildant straipsnį nauja dalimi).

13. Įvertinant pakartotinio smurto artimoje aplinkoje rizikos veiksnių vertinimo reikšmę bei tai, kad toks vertinimas galės būti atliekamas tik su asmens, patiriančio smurto artimoje aplinkoje pavojų sutikimu, tikslinga būtų tokį vertinimą pavesti atlikti policijos pareigūnui, kartu su pavojaus rizikos vertinimo atlikimu. Pritarus siūlymui, atitinkamai turėtų būti tikslinama Projekto 8 straipsnio 6 dalis ir 14 straipsnio 4 dalies 2 punktas ir kitos susijusios Projekto nuostatos.

14. Projekto 8 straipsnio 6 dalis dėl *pakartotinio* smurto artimoje aplinkoje rizikos veiksnių vertinimo atlikimo turėtų būti tikslinama, suderinant šios dalies nuostatas su Projekto 2 straipsnio 1, 5, 6 dalimis.

15. Patikslinti Projekto 10 straipsnio 1 dalies 3 punktą, po žodžių „pavojų keliančio“ įrašant žodžių junginį „ar smurtą artimoje aplinkoje panaudojusio“.

16. Papildyti Projekto IV skyrių nauju straipsniu, reglamentuojančiu smurtą artimoje aplinkoje panaudojusio asmens teises arba atitinkamai papildyti ir pakeisti Projekto 11 straipsnį.

17. Papildyti Projekto 12 straipsnio 6 dalies formuluotę, po žodžių „atstovą pagal įstatymą“ įrašant „bei Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos teritorinį skyrių“, nes ši informacija gali būti reikšminga nagrinėjant vaiko teisės bendrauti su vienu iš tėvų klausimus.

18. Svarstyti, ar sveikatos priežiūros įstaigos Projekto 13 straipsnio 3 ir 4 dalyje nurodyti subjektai informacijos apie smurtą artimoje aplinkoje ar pavojų jį patirti neturėtų perduoti policijos įstaigoms. Tuo tikslu turėtų būti papildytas Projektas atitinkamomis nuostatomis.

19. Projekto 13 straipsnio 5 dalies norma turėtų būti dėstoma ne 13 (dėl reguliuojamų santykių apimties), o 12 Projekto straipsnyje, todėl siūlytina atitinkamai papildyti Projekto 12 straipsnį nauja dalimi. Taip pat pažymėtina, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba turėtų gauti informaciją, jei vaikas tapo smurto artimoje aplinkoje liudininku ar gyvena aplinkoje, kurioje buvo smurtauta, todėl Projektas turėtų būti papildytas atitinkamomis nuostatomis.

20. Sistemine projekto nuostatų analize leidžia teigti, kad specializuoti kompleksinės pagalbos centrai teiks paslaugas ir nepilnamečiams, patyrusiems smurtą artimoje aplinkoje. Todėl Projekto 14 straipsnio 2 dalies formuluotė tikslinga, po žodžių „smurtą patyrusio asmens“ įrašant „ar jo atstovo pagal įstatymą“, po žodžių „smurtą patyrusiu asmeniu“ įrašant „ar jo atstovu pagal įstatymą“.

21. Siūlytina apsvarstyti tikslingumą papildyti Projekto 14 straipsnio 4 dalies 1 punktą, numatant, kad į pagalbos priemonių plano sudarymą yra įtraukiami Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos teritorinių skyrių specialistai.

22. Tikslinti Projekto 16 straipsnio 1 dalies 4 punkto formuluotę, nustatant aiškius ir nedviprasmiškus reikalavimus specializuotą kompleksinę pagalbą teikiančių darbuotojų išsilavinimui ir kvalifikacijai, nes tik tokiu būdu galima būtų tikėtis kokybiškų paslaugų teikimo. Pagal siūlomą normą, darbuotojams, turintiems ne mažesnę nei 1 metų darbo teikiant specializuotą kompleksinę pagalbą smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims patirtį bei darbo žmogaus teisių srityje patirtį, reikalavimas turėti socialinių

mokslų ar teisės krypties (ar kitokios krypties) išsilavinimą netaikomas. Tai reikštų, kad projekto 14 straipsnio 4 dalyje numatytus vertinimus atliktų, pagalbos planus sudarytų, specializuotą psichologinę ir teisinę pagalbą suteiktų asmenys, neturintys specialaus išsilavinimo.

23. Papildyti Projekto 16 straipsnio 1 dalies 4 punkto formuluotę, po žodžio „srityje“ įrašant „turintys darbo su vaikais, nukentėjusiais nuo smurto“ ir papildyti nauju sakiniu „Teikiant paslaugas vaikams taikomi darbo su vaikais apribojimai, nustatyti Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 30 straipsnyje“. Ta pati pastaba taikytina ir Projekto VII skyriaus 2 straipsnio 2 dalies 4 punktui.

24. Projekto 16 straipsnio 10 dalyje siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai priimamas sprendimas sustabdyti ar panaikinti teisės teikti specializuotą kompleksinę pagalbą galiojimą, specializuotos kompleksinės pagalbos centras privalo baigti atlikti pakartotinio smurto artimoje aplinkoje rizikos veiksnių vertinimus ir šių vertinimų rezultatus elektroninių ryšių priemonėmis perduoti policijos įstaigai, iš kurios gavo smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens duomenis.

Įvertinant tai, kad pagal Projekto 16 straipsnio 5 dalį sprendimas sustabdyti ar panaikinti teisės teikti specializuotą kompleksinę pagalbą galiojimą priimamas ne tik pagal centro rašytinį prašymą, bet ir socialinės apsaugos ir darbo ministro įgaliotai įstaigai nustačius specializuotos kompleksinės pagalbos teikimo pažeidimą (-us) ar neatitiktį šio 16 straipsnio 1 dalyje nustatytiems reikalavimams, siūlomas teisinis reguliavimas kelia abejones dėl vertinimo kokybės ir kitų su kokybiškų paslaugų teisimu susijusių aspektų.

Todėl siūlytina tikslinti Projekto 16 straipsnio 10 dalies formuluotę, nustatant, kad šioje dalyje numatytais atvejais duomenys (ir vertinimo atlikimas) turėtų būti perduoti kitam artimiausiam specializuotos kompleksinės pagalbos centrui.

25. Siūlytina atlikti redakcinio pobūdžio pakeitimus, susijusius su Projekto VII skyriaus straipsnių numeracija.

II. Dėl Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo projekto Nr. XIVP-1057 pastabų ir pasiūlymu neturime.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė